

Brez hidroelektrarn Slovenija ne bo dosegla ciljev pri OVE, Vlada mora odločiti

Jože Volfand

Mag. Vekoslav Korošec je izjemen pričevalec kronike dogodkov v slovenski energetiki, saj je sodeloval pri gradnji nekaterih najpomembnejših energetskih objektov v državi. Tudi pri gradnji nuklearke. Zdaj je direktor Združenja za inženiring na GZS in koordinator Strateškega sveta za energetski prehod. Letos je pripravil gradivo Reka Sava v luči podnebnih sprememb in izgradnjo verige HE na Savi opredelil kot ključni večnamenski projekt za energetski prehod. Še več. Pri presoji ciljev posodobljenega Celotnega energetskega in podnebnega načrta Slovenije poudarja, da bodo brez hidroelektrarn ogroženi cilji pri OVE do leta 2030. Vendar se prav pri gradnji hidroelektrarn zelo zatika pri umeščanju objektov v prostor. Pravi, da sedanje stanje zahteva takojšnjo odločitev Vlade in Ministrstva za infrastrukturo.

Strateški svet za energetski prehod združuje zainteresirano gospodarstvo, stroko in druge deležnike, njegova prednostna usmeritev pa je presoja vsebine Nacionalnega in energetskega načrta. Med drugim naj bi svet prispeval k oblikovanju stališč, ki bi preprečila »sprejemanje ambicioznih in nepremišljenih ciljev.« Opozarjate na ekonomske posledice okoljskih oziroma podnebnih ciljev. Kot nepremišljen primer ste omenili cilje za OVE do leta 2020 in subvencije za sončne elektrarne. Kateri argumenti podpirajo stališče SSEP?

Strateški svet za energetski prehod je na prvi seji izpostavil, da morajo biti postavljeni cilji prehoda v brezogljeno družbo realni in izvedljivi. Nima smisla postavljati nerealnih ciljev, če vemo, da ne bodo realizirani. Tudi ne vemo, kakšne sankcije bodo, če cilji ne bodo realizirani. Posledice za Slovenijo so lahko zelo hude. Na GZS smo večkrat opozorili na racionalno trošenje sredstev za podpore OVE. Pri tem smo izpostavili letno podporo za sončne elektrarne. Za leto 2018 je znašala 62.820.633 €, pri čemer so sončne elektrarne prispevale samo 2 % proizvodnje. Če upoštevamo 15-letno obdobje subvencije, gre za zelo veliko denarja. Pri tem je pomembno, da je bila cena za inštaliran kilovat leta 2009, ko so se začele uvajati sončne elektrarne, 5.000 €, leta 2019 pa je cena samo 1.000 €. Tehnologije se razvijajo. Poleg tega imajo sončne elektrarne v povprečju samo 1.000 obratovalnih ur. Zakaj ne bi ta denar dali razvitim tehnologijam, kjer so bistveno višji izkoristki in bistveno večje število obratovalnih ur. Na to smo opozorili. Potrebno je upoštevati, da vsaj do leta 2030 izkoristimo tiste tehnologije, ki so razvite, prednosti, ki jih ima Slovenija.

Na kaj mislite?

To so hidroelektrarne. Kar se tiče proizvodnje tehnologije pretočnih elektrarn, to so Savske elektrarne, jih moramo izgraditi kot celotno verigo. Absolutno predolgo trajajo obdobja izgradnje od sprejetja odločitve ali državnega prostorskega načrta do tehničnega pregleda oziroma obratovanja. Od ene do druge stopnje izgradnje se obdobja dvakratno povečajo. S takšno dinamiko nikoli ne bomo zgradili celotne verige elektrarn.

Zakaj velike zamude pri gradnji HE?

Ključen problem je umestitev v prostor. Predvsem okoljevarstvene organizacije vplivajo na dolžino postopkov. Časi izgradnje so nerazumno dolgi.

foto: arhiv podjetja

mag. Vekoslav Korošec

Rešitev?

Prva rešitev je, da se zgledujemo po drugih razvitih državah, kjer je celovita presoja vplivov na okolje le verifikacijski postopek, ne pa organizacijski. Upošteva naj se načelo, da se pri umestitvi v prostor izvede vse optimalno sprejemljivo. Se pravi, poleg zahtev okoljevarstvenikov bi morali iskati oziroma upoštevati optimalne rešitve, ne pa jih enostavno odkloniti. Druge iščejo optimalne rešitve. Pri hidroelektrarnah se mora upoštevati, da so to vodnogospodarski objekti, kjer ne gre le za električno energijo, ampak so to v resnici večnamenski objekti. Gre za zaščito pred poplavami, za zaščito podzemnih voda, za namakanje, kmetijstvo, turizem, za kulturno dediščino. Razvite države so rešitev našle. Do leta 2030 bi morala Slovenija investicijski cikel v gradnjo hidroelektrarn izvesti.

Trdite, da brez naložb v HE Slovenija ne bo dosegla ciljev deleža OVE v končni rabi energije.

Ne. Brez izgradnje hidroelektrarn do leta 2030 tega deleža ne moremo doseči.

Tudi s sončno in vetrno energijo ne?

Ne, ne bomo. To so tehnologije, ki se hitro razvijajo. Pri vetrnih elektrarnah je enak problem kot pri vodnih. Umeščanje v prostor. Pri fotovoltaiki pa je drug problem. Upoštevati moramo zelo majhno število obratovalnih ur in še nerazvite tehnologije hranjenja energije.

Hranilniki so ali niso?

Za to imamo tudi mi rešitev. Tehnično in ekonomsko so v tem trenutku še najboljše črpalne elektrarne. V Sloveniji sta raziskani še dve lepi lokaciji in tudi projekti obstajajo. Ena je črpalna elektrarna Požarje na Savi, v občini Zagorje ob Savi, druga pa je Kozjak na Dravi. To so hranilniki, ki bi v tem obdobju povečanega deleža obnovljivih virov lahko precej pomagali.

Je samo opredeljena lokacija ali je še kaj več?

Projekti so bili narejeni za obe črpalni elektrarni. V Sloveniji so bile načrtovane tri črpalne elektrarne: Avče na Soči, Kozjak in Požarje. Projekti so bili pripravljani že v sedemdesetih letih, zgradili pa so samo Avče. Zakaj se to ni zgodilo, najbrž ve HSE. Probleme, kar se tiče koncesije, kdo bo investitor pri gradnji HE na Savi, je potrebno čimprej rešiti. Pripraviti investicijsko dokumentacijo in začeti graditi. Gradnja bi lahko potekala tako, da bi vsaki dve leti začeli že z novo stopnjo in bi lahko paralelno gradili več hidroelektrarn.

Hkrati?

Slovenska gradbena operativa, tudi slovenska industrija in projektanti, so še vedno v takšni kondiciji, da so tega sposobni. Morali bi se organizirati in imeti jasno postavljene cilje. Kako je bilo mogoče, da smo med letom 1973 in 1983 zgradili plinsko parno elektrarno Brestanica, termoelektrarno Šoštanj 5, jedrsko elektrarno Krško, toplarno Ljubljana, 400 kV omrežje Nikola Tesla, hidroelektrarno Formin na Dravi. To je bil investicijski proces, v katerem je bila postavljena glavnina slovenske energetike.

Zakaj se na Srednji Savi nič ne zgodi že nekaj časa?

Je več problemov. Prvi je ta, da še ni določen investitor, pa tudi koncesija še ni oddana. Največji problem je, da tistega, ki bi to presekalo, odločil, ni. Nihče si ne upa presekati. A čim bi bila odločitev sprejeta, je potrebno takoj pripraviti projektno dokumentacijo.

Govorite o Savi.

Srednjo Savo bi morali zgraditi. Najprej odsek Renke-Trbovlje-Suhadol, potem pa naprej srednjo Savo, Ježice-Šentjakob-Zalog-Jevnica-Kresnice-Ponoviče. Potem pa razmišljati pri Renkah tudi o črpalni elektrarni Požarje. To bo zagotovo aktualno.

A še prej bo potrebna zelena luč pri izgradnji hidroelektrarne Mokrice?

Mislím, da bodo problem okoljskega soglasja rešili. In da bodo Mokrice, tudi v zadnji verziji NEPN je tako napisano, do leta 2024 zgrajene. Prepričan sem, da bodo rešitev našli tudi zaradi tega, ker imajo Mokrice pomembno vlogo. Tako kot je HE Moste v celotni verigi čelna kumulacija, sta Brežice in Mokrice izravnalni bazen. Največji efekti, tehnični in ekonomski, so v sklenjeni verigi, kjer so čelna akumulacija in izravnalna akumulacija v funkciji. Prepričan sem, da so blizu rešitve.

Zdaj se začena razprava o posodobljenem Nacionalnem energetskem in podnebnem načrtu. Njegov sprejem je pomaknjen v prvo polovico leta 2020. Kakšne cilje bi si morala Slovenija določiti pri zmanjšanju emisij toplogrednih plinov in pri obnovljivih virih energije?

Postavljeni cilji morajo biti ambiciozni in izvedljivi. Trenutni predlog je realno postavljen. Delež OVE v končni rabi energije do leta 2030 naj bi bil 27 %. To je po naši oceni ambiciozen cilj, ampak je izvedljiv. 37 %, kar predlaga EU, je iluzorno. Pomanjkljivost NEPN pa je, da cilji niso ekonomsko ovrednoteni. To je pa drug vidik.

Menite, da bi lahko dosegli delež OVE pod pogojem, da začnemo graditi hidroelektrarne. Ali lahko v času od 2020 do 2030 zgradimo hidroelektrarne, če še ni projektov, načrtov? Ne ve se, kako bo z denarjem.

Pri Mokricah je dokumentacija pripravljena. Pri Srednji Savi je delno dokumentacija tudi izdelana, a jo je potrebno ažurirati. Narediti izvedbene projekte je velik izziv za slovensko projektivo, ampak mislim, da smo sposobni.

A vendar, katere HE lahko realno zgradimo do leta 2030, če izvzamemo, da bodo Mokrice do leta 2024?

Takoj bi morali začeti s Srednjo Savo, da bi imeli do leta 2030 Renke-Trbovlje-Suhadol. Se pravi tri hidroelektrarne. Če bi dosegli širok konsenz, bi lahko elektrarne zgradili. Tudi NEPN jih navaja. Zgledujmo se pri zlatego investicijskem pravilu, po katerem se ravnajo Avstrijci. Investicije so enakomerno porazdeljene na šestletno obdobje. Tudi dobavitelji, izvajalci, projektanti bi morali točno vedeti, kako bodo po vrsti gradili objekte. Tako kot smo med leti 1973 in 1983 postavili osnove današnje slovenske energetike. Takrat smo postavili veliko objektov in še nuklearno elektrarno zraven.

Kdo mora odločiti?

Odločitev je na strani Vlade in Ministrstva za infrastrukturo. Vlada je tista, ki odloča glede koncesije in kdo bo vodil izgradnjo, Vlada je lastnik vseh firm. To je nacionalni interes. Število delovnih mest, večnamenskost izgradnje, delovna mesta v gradbeništvu, kontinuiteta naložb, prilivi v proračun od koncesnin, prispevkov. Gradnja verige, ki bi trajala deset let, bi dala več sinergijskih učinkov. O ciljih NEPN pa sem že govoril.

Ekonomski vidik NEPN. Ali ima kdo izračune, koliko bi stale investicije, projekti, programi, o katerih govori NEPN v povezavi s cilji, ki jih mora Slovenija doseči?

Tega izračuna še ni. A je nujen za odločitev.

Kdo ga bo pripravil?

Za to so odgovorni pripravljavci NEPN-ja in druge inštitucije. Ministrstvo za infrastrukturo in prostor bo moralo priskrbeti ocene.

NEPN pripravlja konzorcij. Se vam ne zdi čudno,

da konzorcij hkrati z ambicioznimi cilji vendarle ne opredeli tudi ekonomskih postavk?

Saj bo. To je naslednja faza. Problem je v tem, da ni veliko časa. Rok je do konca leta. Sedaj smo sprejem NEPN sicer preložili, kar me zelo skrbi. Za Slovenijo ni dobro, da zamuja. NEPN je tudi pogoj za pridobivanje evropskih sredstev v perspektivi 2021–2027. Zakaj gre to tako počasi, ne znam odgovoriti. Nacionalni energetski podnebni načrt je ključen razvojni projekt Slovenije, ki se dotika vsakega v državi. To je temeljni strateški razvojni dokument.

Ali so cilji v NEPN realni?

Cilji, ki so postavljeni v zadnji verziji NEPN, so precej realni. Tudi premog bomo opuščali postopoma. 30 % do leta 2030, 50 % do 2040, najkasneje do leta 2050 v celoti. NEK naj bi obratoval do leta 2043.

Kaj pa TEŠ?

Po zadnji verziji NEPN bo TEŠ do leta 2030 zmanjševal proizvodnje, najkasneje do leta 2050 bi v celoti ugasnil.

Ali se vam ne zdi, da je to nereально glede na to, da se povišujejo cene emisijskih kuponov? Bo zmožog visoke cene?

TEŠ moramo obravnavati širše, kot del celotnega energetskega sistema. TEŠ 6 ni samo proizvodnja električne energije, TEŠ je tudi, ker je vključen v 400 kV omrežje, močna podporna točka v omrežju. Druga podporna točka je Jedrska elektrarna Krško. TEŠ 6 zagotavlja systemske storitve, sekundarno regulacijo frekvence, saj je turbinski regulator direktno vključen v dispečerski center ELES-a in TEŠ sodeluje pri regulaciji frekvence, kar je zelo pomembno. Proizvodnjo 30 % energije, ki jo daje TEŠ, se v vseh letnih obdobjih vedno ne da nadomestiti z uvozom. TEŠ bo še obratoval. Do kdaj, ne vem. Odvisno je od razvoja tehnologij in od prenosnega omrežja v sosednjih državah, ker moramo imeti prenosne poti za uvoz. Če ga ohranimo kot hladno rezervo, je lahko prednost, ker bi imeli boljše pogoje za pogajanja o ceni.

Ne bo še slovesa od fosilnih goriv.

V celotni sliki energetike bomo morali opcijo uporabe fosilnih goriv upoštevati kot dejstvo. TEŠ 6 je BAT tehnologija in je v JV Evropi najmodernejši blok. Emisije CO₂, SO₂ so se drastično znižale v primerjavi s starimi tehnologijami. V prehodnem obdobju bo imel Šoštanj še določeno vlogo, vendar ga moramo nadomestiti. S čim ga lahko nadomestimo? Fotovoltaika ni sposobna opravljati systemskih storitev v takšni meri, kot jih zdaj konvencionalna elektrarna. Lahko je rešitev tudi plinsko-parni blok. Kljub vsemu je tudi plin fosilno gorivo. Zelo premišljeno bomo morali iskati ravnovesje, predvsem pa, da ne bomo ogrozili sistema in varnosti oskrbe z električno energijo. ☺